
Barnehagens og grunnopplærings mandat

Einar A. Størkersen

Institutt for pedagogikk og lærerutdanning

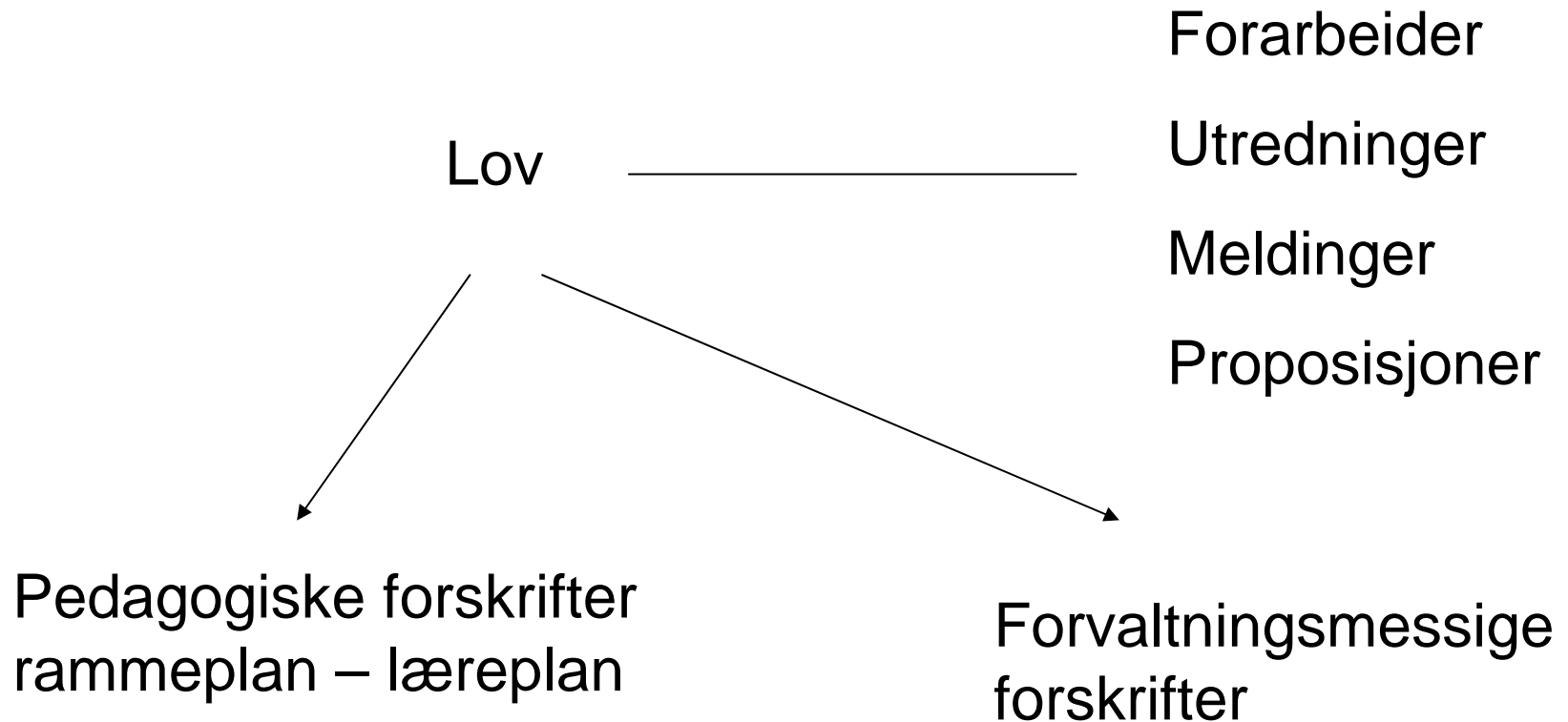
Universitetet i Tromsø

Prøv deg selv 2

Grunnskolen er først og fremst til for elevenes skyld (1), for samfunnets skyld (x) for nærings- og arbeidslivets skyld (2).

Solserien – samfunnsfagsverk for ungdomsskolen

Dokumentsystemet

Læreplanbegrepet

- Plan for systematisk opplæring og utdanning
- Planen *kan* inneholde prinsipper, mål, innhold og arbeidsmåter for opplæring
- Planen er et skriftlig dokument
- Læreplanbegrepet brukes særlig om grunnutdanninga

Læreplaner

- "En läroplan byggs upp utifrån en serie grundläggande principer kring hur omvärlden organiseras. Dessa principer gestaltar tilsammans vad som skulle kunna betecknas som en kod, vilken framträder i utbildningens mål, innehåll och metodik." (Lundgren 1981:16f)

Læreplananalyse

- Hvilke ideologier, kunnskapssyn mv. ligger til grunn for læreplanen?
- Utviklingsprosessen. Hvem styrer utviklingsprosessen og i hvilken grad påvirker pedagogisk og annen faglig kunnskap prosessen?
- Hvordan styrer læreplanen den konkrete undervisningen?
(Lundgren 1991)

Læreplananalyse - prosessen

- Ideologiske
 - Formelle
 - Oppfattede
 - Operasjonaliserte
 - Erfarte
- (Goodlad 1979)

Skjult læreplan

- ...the crowds, the praise, and the power that combine to give a distinctive flavor to classroom life collectively form a hidden curriculum which each student (and teacher) must master...

(Jackson 1990:33f) (1968)

Lære-/rammeplaner som tekst

- Den nasjonale teksten
 - Den politiske teksten
 - Den juridiske teksten
 - Den pedagogiske teksten
- Lærer-/førskolelærerteksten (assistentteksten?)
 - Den oppfatta teksten
 - Den konstruerte teksten – lokal læreplan
 - Den skjulte teksten
- Barnehagebarn-/elevteksten - den erfarte teksten
- Den kontrollerte teksten
 - Bearbeidet etter Goodlad 1979

Opplæring - læreplan, teori og praksis

Norm: Lov,
forskrifter,
læreplan

Teori
Kunnskap

Plikt – skal
(Deontisk)

Valg – kan
(Epistemisk)

Praksis

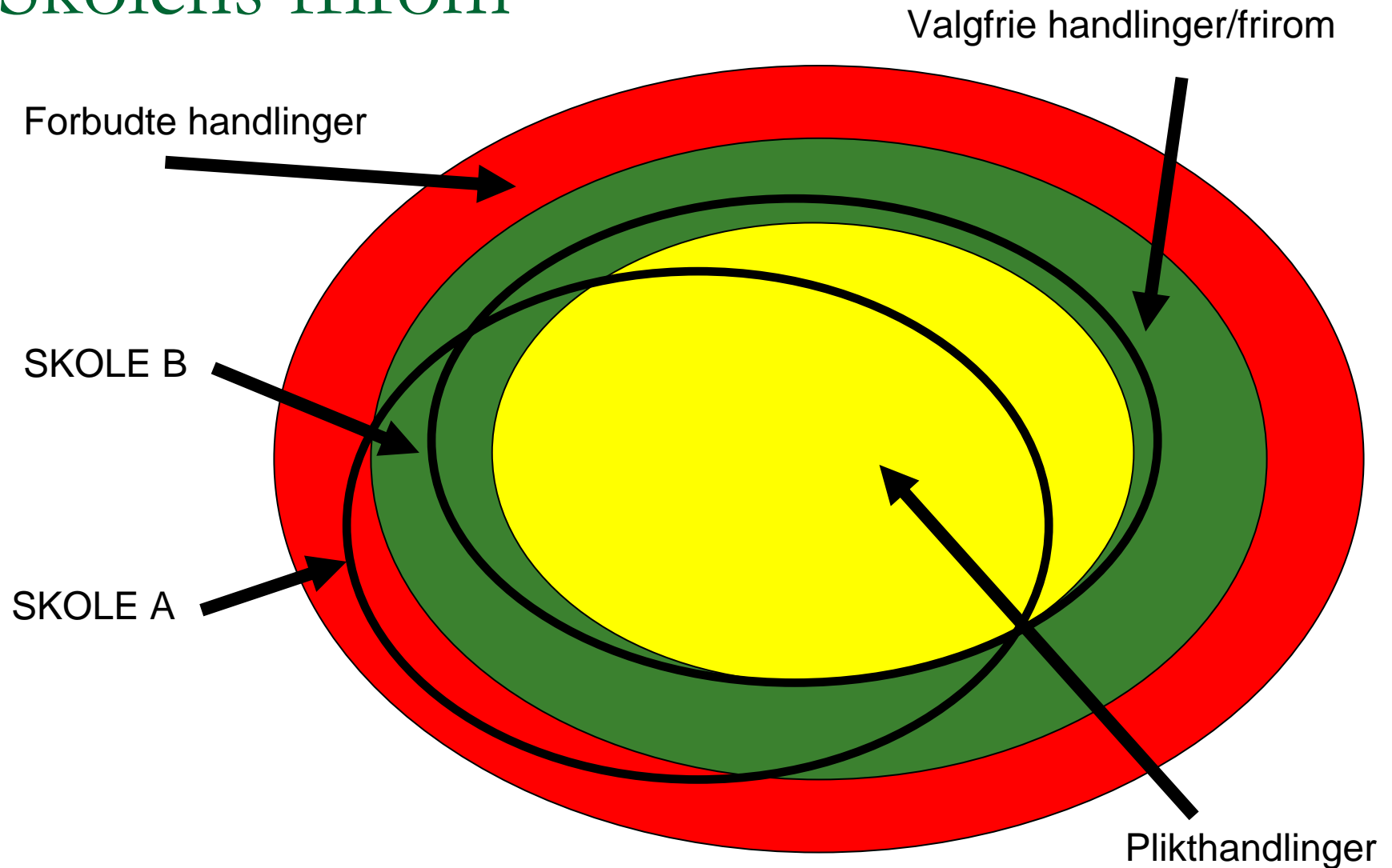
Forstå

Styringsprinsipper i planene

- Minstekravsplaner
- Rammeplaner

- Retningsgivende planer
- Forskrifter

Skolens frirom

Johansen og Vetlesen 2000 og Berg 2003)

Det formelle grunnlaget - barnehageloven

- Departementet fastsetter en rammeplan for barnehagen. Rammeplanen skal gi retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver.
 - Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold.
-

Det formelle grunnlaget - opplæringsloven

Oppl. § 2-3. Innhold og vurdering i grunnskoleopplæringa

- Departementet gir forskrifter om fag, om mål for opplæringa, om omfanget av opplæringa i faga og om gjennomføringa av opplæringa.
- Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her.

Barnehagen

- Utkast fra arbeidsgruppe 01.07.2005
(Leder Thomas Moser)
 - Høringsutkast – dep. 07.09.05
 - Rammeplan 01.03.06
-

Barnehageloven - komitéinnstillinga

- Videreføre kristen formålsparagraf (-SV)
 - Kristen kulturarv
 - Ikke forkynning
 - Internasjonale forpliktelser og foreldrenes rett
 - Støtter ny lovbestemmelse om barns rett til medvirkning
-

Rammeplanen som reform

- Benevnes som en revisjon
 - Bygger på rammeplan fra 1995
 - Fortsatt forskrift
 - Reell rammeplan – sterk nedkorting
 - Økt fokus på læring
 - Utvidelse fra 5 til 7 fagområder
 - Barns rett til medvirkning
-

Grunnopplæringa

1. PISA og annen forskning
2. NOU 2003:16 I første rekke
3. St.meld.nr.30 Kultur for læring
4. Prinsipper og mandat for læreplaner
5. Utkast fra læreplangrupper
6. Høringsuttalelser
7. Bearbeiding i læreplangruppene
8. Bearbeiding i Utdanningsdirektoratet
9. Endelig utforming i Utdannings- og forskningsdepartementet
10. Rød-grønne endringer

Grunnopplæringa - komitéinnstilinga

- Den generelle delen av læreplanen utgjør et godt verdigrunnlag
 - Fagene endres ikke – målene tydeliggjøres
 - Å lære elevene å lære (-Frp)
 - Etisk, sosial og kulturell kompetanse (-Frp)
 - Allmenndannelse og ferdigheter (-Frp)
 -
-

Kunnskapsløftet som reform

- **Strukturreform**
 - Programsystemet i videregående opplæring

- **Læreplanreform**
 - Felles læreplanverk for grunnopplæringa
 - Gjennomgående læreplaner
 - Målorientering

Sosialisering

- Familien
- Kontekstuell – i naturlig sammenheng
- Skole

Aubert (1991:140 ff)

Oppdragelse

- "Oppdragelse er en personrettet aktivitet som tar sikte på å fremme bestemte handlingsdisposisjoner, kvaliteter og egenskaper hos det enkelte individ." (Myhre 1978:40).

Undervisning

En gruppe individer oppstiller mål for nogle andre (presumptivt mindre dyktige eller mindre modne) individers udvikling, og lægger derpå forholdene således tilrette, at denne udvikling kan forventes at finde sted.(Ålvik. 1974:29)

Pedagogisk virksomhet

Barnehagen

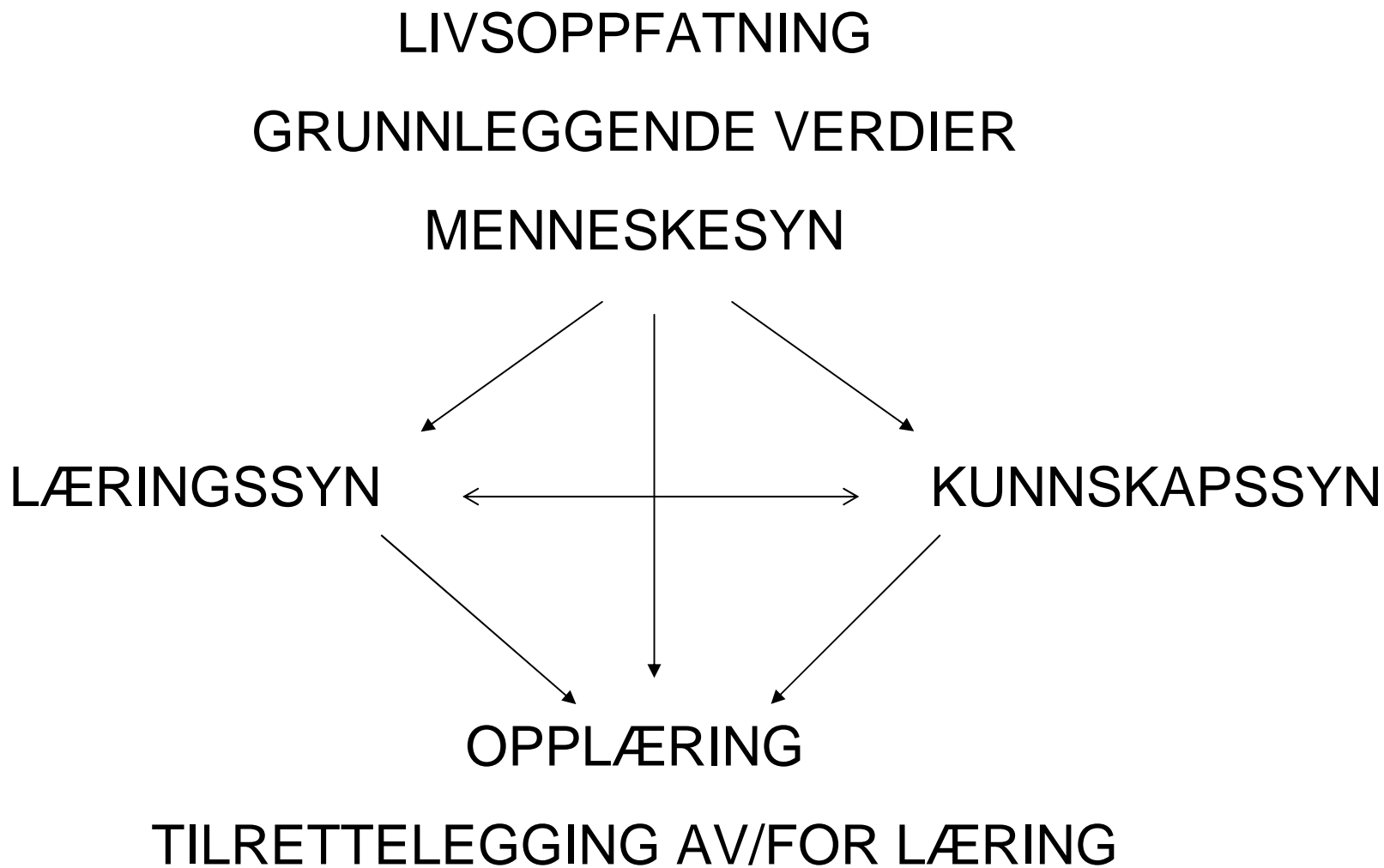
- Aktiviteter, lek, omsorg, oppdragelse og læring

Grunnopplæringa

- Opplæring (undervisning), oppdragelse

Omsorgs og læringsmiljø

Pedagogisk plattform

Etikk og moral

Verdier

Etiske refleksjoner og begrunnelser

Moral

Oppfatninger, holdninger, normer og handlinger

Verdier

- Målobjekter og tilstander som det knytter seg tilfredsstillelse til (Aubert 1991:62)
 - moralske
 - ikke-moralske verdier

 - egenverdi
 - middelverdi
-

Egenverdi

”Ethvert levende vesen har en egenverdi”, bruker jeg selv som en grunnsetning.

(Næss 1998:70)

Behov

- Fundamentale behov – de som opprettholder livet
- Vitale behov – det som gir livet dypest mening

(Næss 1998)

Maslow

- mangelbehov og motivasjon
 - vekstbehov og motivasjon
- (Maslow 1976)
-

Menneskerettighetserklæringen

Artikkel 1.

Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og skal handle mot hverandre i brorskapets ånd.

Verdigrunnlaget

Barnehagen

- kristne grunnverdier
- menneskelig likeverd, likestilling, åndsfrihet, toleranse, helse, bærekraftig utvikling

Grunnopplæringa

- kristne og humanistiske grunnverdiane, den nasjonale kulturarven vår, dei demokratiske ideane og den vitenskaplege tenkjemåten og arbeidsmåten.
 - menneskeleg likeverd og likestilling, åndsfridom og toleranse, økologisk forståing og internasjonalt medansvar
-

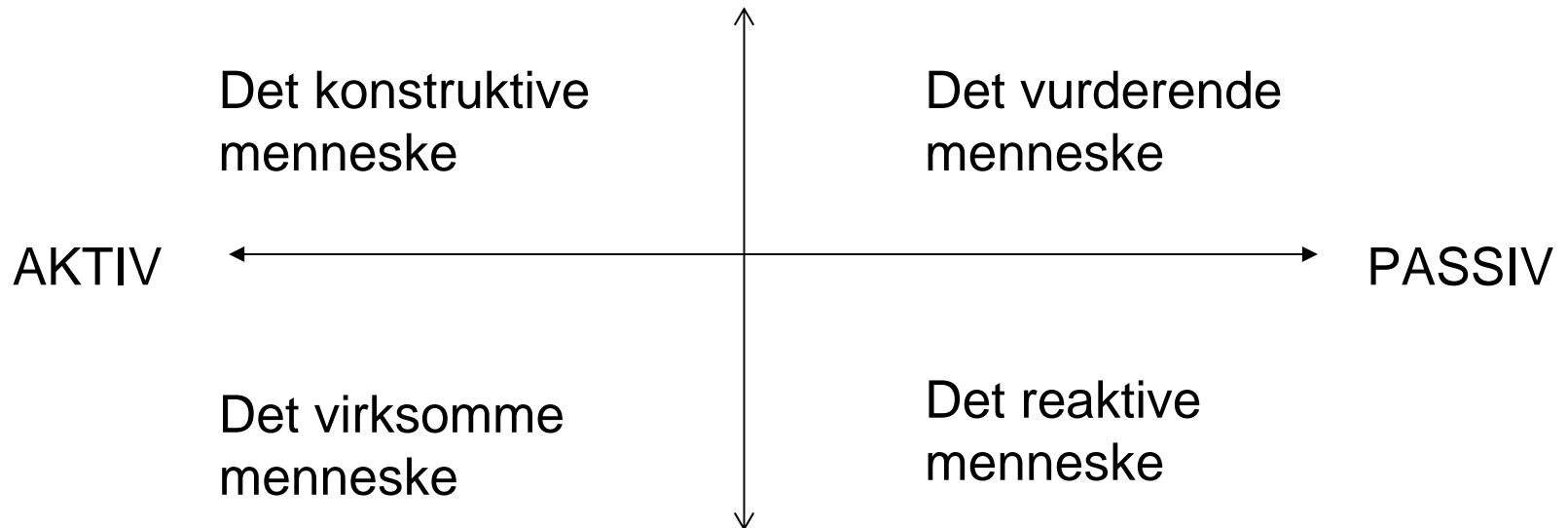
Prinsipper for den pedagogiske virksomheten

- Samarbeid med heimen
 - Hensyn til alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.
 - Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidat.
 - Medbestemmelse
 - Omsorg
-

Menneskesyn

VOLUNTARISME

Fri vilje bygd på evnen til å tenke

DETERMINISME

Alt som skjer har en årsak

Menneskesyn

- Konstruktivt menneskesyn
 - Mennesket er en sosial aktør og ta ansvar for seg selv og andre
-

Læring

- læring som universell akt
- læring som særegen virksomhet
 - lære seg noe
 - lære andre noe
 - legge til rette for læring
 - undervise

(Bearbeidet etter Enerstvedt 1986)

Læring

- Med læring forstår vi i psykologien de forholdsvis varige endringer i opplevelse og atferd som er et resultat av sansepåvirkning og erfaring. (Helstrup 1975:207)
-

Læringsteorier

KOGNITIVE TEORIER

Vygotsky

Piaget

Bruner

Bandura

Ausubel

Dewey

AKTIV ←

→ PASSIV

Thorndike

Watson

Skinner

Pavlov

MEKANISTISKE TEORIER

”Kunnskap”

- Kompetanse
(Evne til å møte komplekse utfordringer)
 - Kunnskap
 - Innsikt/forståelse
 - Ferdigheter
 - Holdninger
-

Kunnskap

Johannessen (1984) og Nordenstam (1983) viser til tre aspekter ved kunnskap:

- påstandskunnskap
 - ferdighetskunnskap
 - fortrolighetskunnskap
-

Taus kunnskap

- Michael Polanyi (1966) – tacit knowing
 - Thomas Kuhn (1970) – tacit knowledge
 - Molander (1990)
 - Kunnskap som ikke kan uttrykkes
 - Praktisk innsikt og ferdigheter
 - Noe som ikke skal uttrykkes - tabuer
-

Gardners mangeintelligensteori

- Linguistic intelligence
 - Musical intelligence
 - Logical-Mathematical intelligence
 - Spatial intelligence
 - Bodily-Kinesthetic intelligence
 - Personal intelligence
 - Interpersonal intelligence
 - Intrapersonal intelligence
 - Naturalistic intelligence (Gardner 1999)
(Gardner 1983)
-

Målnivåer - Blooms kunnskapstaksonomi

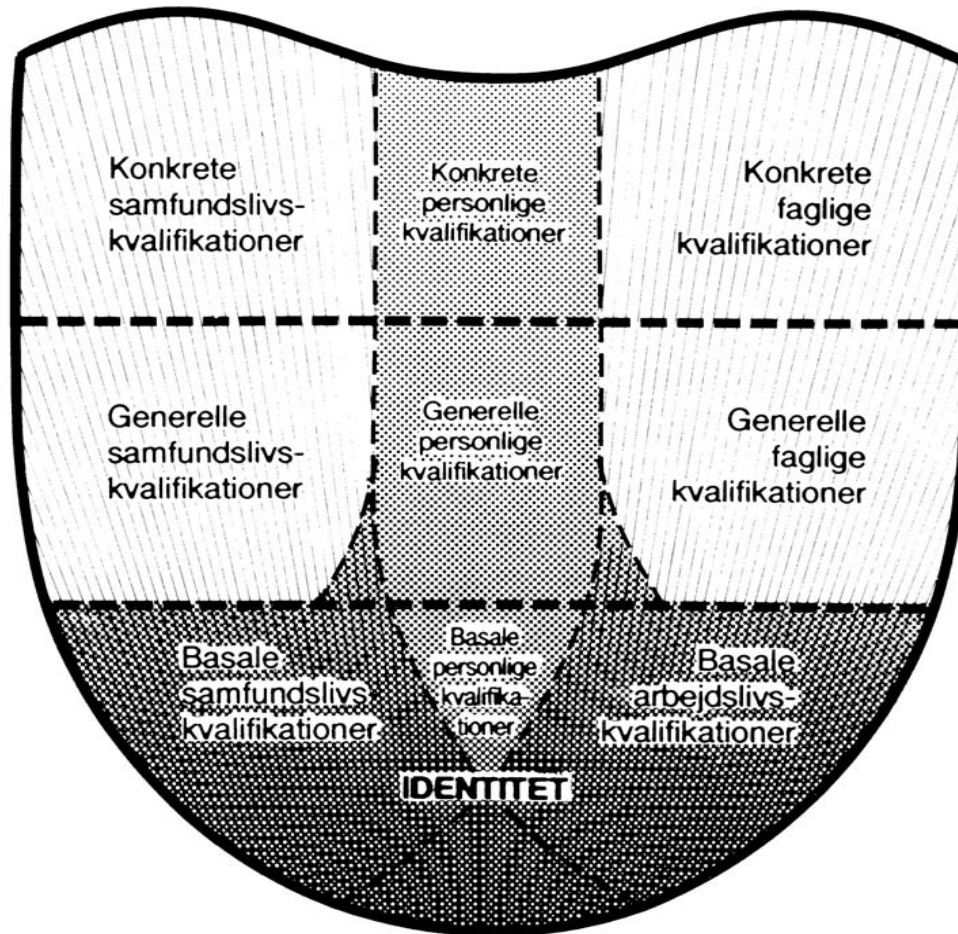
1. Kunnskap: Lære og kunne gjengi ferdigstrukturert kunnskap
2. Forståelse: Gjengi med andre ord, tolke
3. Anvendelse: Bruk av kunnskap i nye situasjoner
4. Analyse: Dele opp i enkelte bestanddeler. Finne sammenheng.
5. Syntese: Sette deler sammen til ny struktur. Problemløsninger.
6. Vurdering: Bedømme noe for et spesielt formål. Fatte beslutning.

(Bloom 1956)

Simpsons taksonomi for det psykomotoriske området

- Persepsjon
 - Handlingsberedskap
 - Imitasjon og veiledet praksis
 - Innarbeidet praksis
 - Utføre komplekse operasjoner med stor sikkerhet
 - Tilpassing til nye situasjoner
 - Skape nye arbeidsmåter for nye situasjoner
(Simpson 1972)
-

Kompetanse/kvalifikasjon

Andersen, Vibeke et al. 1993

Læring i barnehagen

- Helhetlig læringsssyn
 - Læring som universelt fenomen og som særegen virksomhet
 - Livslang læring
 - Formelle og uformelle læringsssituasjoner
-

Læring i grunnopplæringa

Konstruktivistisk læringsssyn

Helhetlig læringsssyn

- læring og utvikling gjennom erfaring
 - den vitenskapelige - hvor teoretisk kunnskap utvikles gjennom forskning
 - kulturarven
-

Kunnskap

Barnehagen

- Grunnleggende kunnskap

Grunnskolen

- Allmennkunnskap

Videregående

- Allmennkunnskap
 - Fag, yrke og samfunn
-

Basiskompetanse

- Lese- og skriveferdigheter samt regneferdigheter og tallforståelse
- Ferdigheter i engelsk
- Digital kompetanse
- Læringsstrategier og motivasjon (innsats og utholdenhet)
- Sosial kompetanse

Søgnenutvalget

Grunnleggende ferdigheter

- å kunne uttrykke seg muntlig
- å kunne lese
- å kunne uttrykke seg skriftlig
- å kunne regne
- å kunne bruke digitale verktøy

St.meld.nr.30 Kultur for læring

Barnehagen

Rammeplanens innhold

1. Barnehagens formål, verdigrunnlag og oppgaver
 2. Omsorg, lek og læring
 3. Fagområdene
 4. Samarbeid
-

Barnehagens innhold

1. Omsorg, og oppdragelse
 2. Lek
 3. Læring
 4. Sosial kompetanse
 5. Språklig kompetanse
 6. Barnehagen som kulturarena
-

Fagområdene

1. Kommunikasjon, språk og tekst
 2. Kropp, bevegelse og helse
 3. Kunst, kultur og kreativitet
 4. Natur, miljø og teknikk
 5. Etikk, religion og filosofi
 6. Nærmiljø og samfunn
 7. Antall, rom og form
-

Fagområdene

- Innledning
 - Gjennom arbeid med skal barnehagen bidra til at barna
 - prosesser, aktiviteter
 - For å arbeide i retning av disse målene må personalet.....
-

Kunnskapsløftet (LK06)

- Generell del av læreplanen
- Del II Prinsipper for opplæringen
- Fag- og timefordeling (Rundskriv F-012-06 Om fag- og timefordelingen i grunnopplæringen, tilbudsstruktur m.m.)
- Læreplaner for fag

(lærplanneduktivisme – Løvlie 1992)

LK06-Del 2: Prinsipper for opplæringen

- Læringsplakaten
- Sosial og kulturell kompetanse
- Motivasjon for læring og læringsstrategier
- Elevmedvirkning
- Tilpasset opplæring og likeverdige muligheter
- Læreres og instruktørers kompetanse
- Samarbeid med hjemmet
- Samarbeid med lokalsamfunnet

Læreplaner for fag

- Formål
- Hovedområder
- Grunnleggende ferdigheter
- Kompetansemål i ulike målperioder (1 – 4 år)
- Vurdering i faget

Kompetansemålene

- Kompetansemålene angir hva elevene skal kunne etter endt opplæring på ulike trinn.
- Elevene vil i ulik grad nå, eller kunne nå, de fastsatte kompetansemålene.
- Skolen skal gi tilpasset opplæring slik at hver enkelt elev stimuleres til høyest mulig grad av måloppnåelse, jfr. opplæringsloven § 1-2.

Målene og tilpassa opplæring

- Ordinær undervisning
 - Elevene skal arbeid mot alle målene
 - Ulike forutsetninger og ulik forventning til måloppnåelse
- Alternativt timetall i fagene (25%)
 - Krever formelt vedtak
 - Elevene skal arbeid mot alle målene
 - Ulike forutsetninger og ulik forventning til måloppnåelse
- Spesialundervisning
 - IOP – individuelle mål etter elevens forutsetninger